

ARGUMENTUM

AYLIK HUKUK DERGİSİ

OCAK-ARALIK 1996

YIL:6,7 SAYI:50

ISSN 1017 - 625 X

İÇİNDEKİLER

Bütçe Yasası, Talimat ve Genelgeler

Prof.Dr. Ömer Faruk BATİREL

*Devletin Ülkesindeki Yetkisinin Açık Denizlere Taşması
-Kesintisiz Takip Hakkı (Hot Pursuit)*

Doç. Dr. Ferit Hakan BAYKAL

Ailede Şiddet Olgusunun Aile Hukukunun Tarihi Perspektifi İçerisinde Ele Alınması

Yrd. Doç. Dr. Argun KÖTELİ

İşsizlik Olgusuna Psikolojik Açıdan Bakış

Yrd. Doç. Dr. Pınar TINAZ

Avrupa Birliği Hukukunda Egemenlik Kavramı

Yrd. Doç. Dr. Murat T. YÖRÜNG

*Ekonomik Özgürlük ve Hakların Sosyal Haklardan Farkı
ve Sosyal Haklarla Geçiş-mesi Meselesi Üzerine Birkaç
Not*

Arş. Gör. Reha YÜNLÜEL

Haklar ve Ödevler

Vehbi HACIKADİROĞLU

BÜTÇE YASASI, TALİMAT VE GENELGELER*

Prof.Dr. Ömer Faruk BATİREL**

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 163. maddesinde "Genel ve Katma Bütçelerle verilecek ödenek, harcanabilecek miktarın sınırını gösterir. Bütçe yasasına, bu miktarların aşılabileceğine ilişkin hükümler konulamaz. Bakanlar Kuruluna kanun hükmündeki kararname ile bütçede değişiklik yapmak yetkisi verilemez" hükmü yer almaktadır. "Bütçe ve kesin hesap kanun tasarılarını görüşmek ve kabul etmek" yetkisi TBMM'nin görev ve yetkileri arasında sayılmıştır (md. 87).

Bütçe hakkı, demokratik parlamenter rejimlerde, egemenliği ulus adına kullanan yasama organlarına verilmiştir. Genelde devredilemez nitelikteki haklardandır. Bunun gerekçesi vergi alma, harcama yapma haklarının ulusun kendini yönetme hakkının (mali özerkliğinin) temeli olmasında yatar. Bu yüzdendir ki, Anayasamızın 161. maddesinde devletin harcamalarının yıllık bütçelerle yapılabileceği, bütçe yasasına, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamayacağı, 162. maddesinde bütçenin görüşülmesi

* Yazımızla ilgili olarak verdiği görüşleri dolayısıyla M.Ü. Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Öğretim Üyesi Doç. Dr. Turan Yıldırım'a teşekkür ediyorum.

** Marmara Üniversitesi Rektörü

sırasında bütçe komisyonuna diğer hiçbir komisyona benzemez biçimde anayasal organ olarak yetki tanınması, bütçenin bölümleri itibarıyla oylanması kabul edilmiştir (Bir hizmet için ayrılan ödenekten başka bir hizmete aktarma yapılamaz, yapılması için yasa gerekir). Nitekim bütçe yasasının diğer yasalardan ayrı bir usule tabi tutulması sonucu, bütçe kanununa bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hükmün konulamayacağı emri çerçevesinde teessüs eden Anayasa Mahkemesi İçtihatlarına göre (Bkz. Anayasa Mahkemesi 26.1.1984 9/1 Resmi Gazete 13.12.1984 kararı, etraflı açıklama için Selim Kaneti; Türk Kamu Maliyesinin Anayasal Temelleri, İktisat ve Maliye Cilt XXXVI sayı 8, Ağustos 1989, ss.325-327, ayrıca Bkz. Anayasa Mahkemesi Kararı 16.6.1994, Esas 1991/8, Karar 1992/5 ile Danıştay 5. Daire Esas 1987/275, Karar 1987/1789) bütçe ile ilgili hüküm, yalnızca bütçenin uygulanması ile ilgili, uygulamayı kolaylaştırıcı, tamamlayıcı ya da açıklayıcı nitelikte hüküm demektir. Bunun dışındaki kurallar anayasaya aykırıdır. Gene başta ifade edilen Anayasa kurallarına göre bütçe -kanun hükmündeki kararname ile dahi yürütme organınca değiştirilemez. Öteyandan, Cumhurbaşkanı yayımlanmasını uygun bulmadığı kanunları Meclis'e 15 gün içinde geri gönderebildiği halde, Bütçe Kanunları bu hükmün dışında tutulmuştur (md. 89/2).

I- MALİYE BAKANLIĞI BÜTÇE UYGULAMA TALİMATLARI

Türkiye'de bütçe uygulamasından sorumlu organ (TBMM, Cumhurbaşkanlığı, Sayıştay bütçeleri hariç) Maliye Bakanlığı'dır. Maliye Bakanlığı da bu uygulamayı Bütçe Uygulama Talimatları ile yapmaktadır. Maliye Bakanlığı, Bütçe Yasasının Bütçe Politikası ve Mali Kontrol başlığını taşıyan 4., Ayrıntılı Harcama Programları ve ödeneklerin kullanımı başlığını taşıyan 5. maddelerine dayanak neşrettiği bu talimatlarda "ödeneklerin serbest bırakılmasına, dağıtılmasına ve kullanılmasına dair İlke ve Oranları" tespit etmektedir.

Ödenekler başlıca diğer Bütçe Yasalarında olduğu gibi 1995 bütçe yasasında da "Maliye Bakanlığınca belirlenecek ilkeler, serbest bırakma oranları ve ayrıntılı harcama plânları dahilinde kullanılır. Bu oranlar üzerinde ve harcama programları dışında harcama yapılamaz..." denilmektedir.

Maliye Bakanlığı'na bütçe yasası ile verilen bu yetki, bütçe yasası ile yasama organınca, yürütme organına verilen yetkinin kullanılmasına ve uygulanmasına ilişkindir. Bütçe büyüklüklerinin, ödeneklerinin, harcama yetkisinin değiştirilmesi için kullanılamaz. Serbest bırakma oranlarının sıfır olarak tesbiti, harcama yetkisinin, yürütme organınca geri alınması demektir ki, yasama organının anayasal olarak böyle bir yetki devri yapması da mümkün değildir. Anayasamız 163. maddesi ile TBMM genel kurulunun dahi bütçede değişiklik yapma yetkilerini sınırlamış bulunmaktadır. Bütçe yasama usulü olarak, bütçe komisyonuna harcama yetkisinde oynama yapma gücü ve hakkı vermiştir.

Normlar hiyerarşisine göre, talimatlar (direktifler), bir üst mercinin emrindekilere göreve ilişkin herhangi bir husus hakkındaki görüşünü bildiren hukuk işlemi olarak tanımlanmaktadır. Eski deyişle talimatname olan yönetmelik, kaynağını Anayasa'dan alan (md. 124) ve kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla yapılan hukukî düzenlemelerdir.

Anayasamızın 124. maddesi gerekçesine göre uygulamada bakanlıkların değişik isimlerde düzenleyici işlem yapıldığına dikkat çekilerek, bu tür düzenleyici işlemlerden kişiler için hukukî sonuç doğuranların da yönetmelik hükümlerine bağlı tutulmasında yarar olduğu ifade edilmiştir. Maliye Bakanlığının yazılı bütçe talimatları da, Resmi Gazete'de yayımlanacağı kanunda öngörülmemiş, eski dilde talimat olmakla birlikte, yeni hiyerarşiye göre yönetmelik şekilde düzenlenmesi gereken uygulama ilkeleridir. Nitekim Maliye

Bakanlığı'nın belli bütçe uygulamaları (tedavi ve sağlık yardımları) yönetmelik şeklinde düzenlenmektedir.

Dolayısıyla, Maliye Bakanlığının yönetmelik hükümlerine bağlı tutulmasında Anayasal olarak yarar görülen bütçe uygulama talimatlarının da, Bütçe Yasasının, Anayasaya, talimatlarında, bütçe yasalarına aykırı olamayacağı normlar hiyerarşisi içinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Uygulama talimatları ile bütçenin değiştirilmesi mümkün değildir. Kaldı ki ilgili bütçe yasasındaki yetki maddelerinden, yetki devri olmadığı, yetkinin nasıl kullanılacağına ilişkin hükümler getirildiği anlaşılmaktadır. Başta da belirttiğimiz gibi bütçenin özel yasama usulü ve bütçe konusunda yetkili organlarının açıkça sınırlanmış ve tanımlanmış yetkileri, böyle bir yetki devrine izin vermemektedir.

Maliye Bakanlığı bütçeyi sadece uygular, ancak yasama organının verebileceği harcama yetkisi (ödenek), Bakanlıkça belirlenecek ilkelere, serbest bırakma oranlarına ve harcama programlarına göre sadece kullanılır. Bakanlık yetkiyi kullandırtmıyorum, yıl sonuna kadar bloke ettim diyemez. Böylesine bir talimat, bütçe ile verilen harcama yetkisinin uygulanması ve kullanılması ile ilgili olmayıp, değiştirilmesi sonucunu doğurur. Bütçeyi değiştirmek yetkisi ise Bakanlar Kuruluna, kanun hükmündeki kararname çıkarılması yoluyla, TBMM üyelerine Genel Kurul'daki görüşmelerde dahi verilmemiştir. Son olarak şu söylenebilir; ödeneklerin iptali (1995 için bu %4.5'dir) ancak bütçe yasası ile yapılabilir.

Şimde Bütçe Uygulamasında Başbakanlık Genelgelerini (tasarruf) ele alıyoruz.

II- BAŞBAKANLIK TASARRUF GENELGELERİ

Bütçe uygulamasında özellikle verilen harcama yetkisinin (ödeneklerin) tasarruf anlayışı içinde kullanılmasını temin amacıyla, Başbakanlıkça genelgeler yayımlanmaktadır. Bu genelgelerle, belli harcama kalemlerine kısıtlama getirilmekte, bazı kalemlerdeki yetki kullanımı da Başbakanlık iznine bağlanmaktadır.

Öncelikle ifade etmek gerekir ki, genelgeler (tamimler) biraz önce Bakanlığın talimatından farklı olarak, üst makamın hiyerarşi ilişkisi içinde kendine bağlı astlara gönderdiği emirlerdir. Genelge marifetiyle her kuruluş iç düzenini ve görülen hizmetin uyacağı esasları, kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine göre tespit eder. Genelgelerin kendisi idare hukukuna göre icrai nitelikte ayrı bir işlem sayılmamakta, bütünüyle icra hükümlerini kapsayan genelgelerin ise yönetmelik olduğu kabul edilmektedir.

Başbakanlıkça çıkartılan genelgelerde, personel, diğer cari yatırım ve transfer kalemlerinde yasaklamalar, kısıtlamalar ve izinli harcama yetkilerine yer verilmekte, bunun bir tavsiye olmadığı, uyulmaması halinde sorumlular hakkında yasal işlem yapılacağı ifade edilmektedir.

Tasarruf genelgeleri de düzenleniş maksadı itibarıyla aynı hizmetin daha etkin sunumunu hedefliyor görünmekle birlikte, getirdiği bazı kısıtlamalarla, hizmetin aksamasına hatta hiç sunulmamasına yol açtığı söylenebilmektedir. Bütçe yasasına bağlı (A) cetvelinde verilen harcama yetkilerinin, genelgelerle kullanılamaz hale gelmesi de daha önce ifade ettiğimiz gibi, bütçenin hacim ve bileşiminin değiştirilmesi sonucunu doğurmaktadır. Böylece, yalnızca tekil olarak yasama organına ait olan bütçe hakkı, genelge ile kısıtlanmaktadır.

Genelgelerde, Başbakanlık izni ile ilgili hususlara da kısaca işaret etmekte yarar bulunmaktadır. Harcama yetkisinin izne bağlanması, yasama organınca verilen ödeneklerin kısıtlanmaması ancak etkin kullanımı için bir ön denetim gibi görülebilirse de, yürütme organının yasama organı yetkilerine tecavüzü olarak nitelenebilir. Üstelik bütçe yasasında, bu yasanın Maliye Bakanlığınca uygulanacağı hükme bağlandığına göre, Başbakanlığa böyle bir kullanım iznini verme yetkisinin yasal kaynağı da yoktur. Anayasamızın 112. maddesine göre Başbakan, bakanlıklar arası işbirliğini

sağlar ve hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetir... Bakanların görevlerinin Anayasa ve kanunlara uygun olarak yerine getirilmesini gözetmek ve düzeltici önlemleri almakla yükümlüdür. Bu hükme göre, Başbakanlık eşitler arasında birinci bakan olarak, bir eşgüdüm ve gözetim makamıdır. İcra makamı değildir. Hükümetin genel siyaseti çerçevesinde öngördüğü ilkelere bakanlıkların uymasını sağlar, ancak bütçe uygulamasını gözetip, gerekli önlemleri alırken, harcama yetkisinin kullanılmaması sonucunu doğuracak ve böylece bütçeyi değiştirecek bir yetki kullanamaz. Zira, Başbakanın Bakanlıkların görevleriyle ilgili gözetim ve eşgüdüm yetkisinin de Anayasa ve Kanunlara uygun olması gerekmektedir.

SONUÇ

Bütçe hakkı, yalnızca yasama organına aittir. Bu konuda yürütme organına yetki devri söz konusu olamaz. Bütçe yürütme organınca ancak uygulanır. Uygulama yetkisi de Maliye Bakanlığ'na aittir. Talimat ve tamimler

DEVLETİN ÜLKESİNDEKİ YETKİSİNİN AÇIK DENİZLERE TAŞMASI -

KESİNTİSİZ TAKİP HAKKI (HOT PURSUIT)

Doç. Dr. Ferit Hakan BAYKAL

GİRİŞ

Kesintisiz Takip kavramı doktrinde XIX. yüzyıl sonlarına doğru işlenmeye başlanmıştır. Uygulamada sık olarak kullanılan bir yetki değildir. Bu yetki açık denizlerin serbestisi ve açık denizlerde bayrak devletin münhasır yetkisi prensibine milletlerarası hukuk tarafından getirilen geleneksel bir istisnadır¹. 1958 Tarihli Cenevre Açık Denizler Konvansiyonunun 23. maddesinde² bu yetkinin kullanılabilmesi için bulunması

gibi kaynağını Anayasadan almayan (Anayasamızda genelge ile ilgili hüküm yalnızca 144. maddede hakim ve savcıların görevleri ile ilgili olarak geçmekte ve uyulması öngörülmektedir) ve Anayasa ve Kanunlara aykırı mahiyetteki düzenlemelerle, bütçe hakkının özüne dokunulamaz, bütçenin hacim ve bileşimi değiştirilemez.

Bütçe yasasına sadece bütçenin uygulanmasını sağlayıcı, kolaylaştırıcı ve açıklayıcı hükümler konabilir. Bütçe değişikliği konusunda kanun hükmündeki kararname çıkarılmazken, talimat ve genelgelerle bütçe hakkına müdahale, bir anlamda Anayasanın 137. maddesi çerçevesinde yönetmelik, tüzük, kanun ve Anayasa hükümlerine aykırı bir emir halini alır ki, kamu yönetimlerinin hizmet sunmaması gibi sonuç doğması halinde, sorumluluk ilgili yöneticilere ait olacaktır.

1 DUPUY-VIGNES, A Handbook on The New Law of The Sea, Vol: 1, 1991, s.261.

2 1958 Cenevre Açık Denizler Konvansiyonunun 23. maddesi şu şekildedir.

1. Kıyı devletin yetkili makamların, yabancı bir geminin kanunlarını ve düzenlemelerini ihlal ettiğine inanması için haklı sebepleri olduğu zaman, o geminin kesintisiz şekilde takibine gidilebilir. Böyle bir takip, yabancı gemi veya

botlarından birisi takip eden devletin iç sularında veya karasularında veya bitişik bölgesi içinde olduğu zaman başlatılmalıdır ve ancak takip kesintiye uğramadıysa karasuları ve bitişik bölge dışında bu takibe devam edilebilir. Karasuları veya bitişik bölgede bulunan yabancı gemi durma emrini aldığı zaman, emri veren geminin aynı şekilde karasularında veya bitişik bölgede olması gerekli değildir. Yabancı gemi, Karasuları ve Bitişik Bölge Konvansiyonunun 24'üncü maddesinde tanımlanan bitişik bölgede ise, takibin yapılabilmesi korunmaları için bu bölgenin ihdas edildiği hakların ihlal edilmiş olması şartıyla ancak takibe gidebilir.

2. Kesintisiz takip hakkı, takip edilen gemi kendi ülkesinin ya da üçüncü bir devletin karasularına girer girmez sona erer.

3. Takip eden gemi, mevcut pratik vasıtalarla takip edilen geminin veya botlarından birisinin veya bir tim olarak çalışan ve takip edilen gemiyi ana gemi olarak kullanan diğer araçların karasuları veya yerine göre bitişik bölge içinde bulunduğu kani olmadıkça, kesintisiz takip başlamış sayılmaz. Yabancı gemi tarafından görülebilecek veya işitilebilecek bir mesafede görülebilir veya işitilebilir bir durma işaretinin verilmesinden sonra ancak takip başlayabilir.

4. Kesintisiz takip hakkı sadece harp gemileri veya askeri uçaklar veya özellikle o amaç için izin verilen Devlet hizmetinde çalışan diğer gemi veya uçaklar tarafından kullanılabilir.

gereken koşullar ve kullanılması sırasında izlenecek usul ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Konvansiyonunun 11. maddesinde ise bu yetki, yapılması zorunlu olan bazı değişikliklerle yeniden biçimlendirilmiştir³. Bu yetki kıyı devletine açık denizler rejiminin bir istisnası olarak tanınmıştır. Bilindiği gibi açık denizlerde esas olarak bayrak devletinin yetkili olması esas geçerlidir. Dolayısıyla kesintisiz takip açık denizlerde de devam ettiği için bu yetkinin kıyı devleti tarafından kullanılması açık denizlerde bulunan yabancı gemiler üzerinde bayrak devletinin münhasır yetkisine bir istisna teşkil etmektedir.

Denizde kesintisiz takip doktrini, kıyı devletine, yabancı bir devlete ait geminin yetkisine tabi sulara hukuka aykırı herhangi bir eylemde bulunması durumunda bu gemiyi kendi milli yetkisinde bulunan su alanları dışında da yani açık denizlerde de takip edebilme hakkı tanımaktadır. Tabii ki bu hak belirli bazı şartların gerçekleşmesi durumunda kullanılabilir. İşte tarafımızdan bu hakkın bir yabancı geminin yabancı devletin egemenliğine tabi sulara bu devletin kural ve

kanunlarını ihlal etmesi durumunda ne şekilde kullanılabilirliği gerek milletlerarası teamül hukuku, gerekse 1958 ve 1982 Konvansiyonu hükümleri gözönüne alınarak incelenecektir. 1958 Cenevre Açık Denizler Konvansiyonuna göre kesintisiz takibin başlatılabilmesi için ihlalin iç sular, karasuları ya da bitişik bölgede vuku bulması gerekirken, 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konvansiyonu bunun kapsamını genişleterek üç alan daha ilave etmiştir^{3a}. Bunlar, münhasır ekonomik bölge, kıta sahanlığı ve kıta sahanlığında bulunan tesislerin etrafındaki güvenlik bölgeleridir. Dolayısıyla artık kesintisiz takip hakkı klasik üç bölge dışında (iç sular, karasuları ve bitişik bölge), bu bölgelerdeki hakların ihlali halinde de kullanılabilir.

Milletlerarası Hukuka göre tüm devletlerin gemilerinin açık denizlerde serbestçe seyahat edebilme hakkı mevcuttur ve bu hak temel serbestilerden birisidir. Yüzyıldan fazla bir süredir ise devletlerin tamamı bu kesintisiz takip hakkını "açık denizlerin serbestisi prensibinin" temel bir istisnası olarak kabul etmişlerdir. Kesintisiz takip hakkı kıyı devletine yabancı bir geminin kendi karasularında kural ve kanunlarını ihlal etmesi durumunda bu gemiyi açık denizlerde de kovalayabilme hakkı vermektedir. Burada amaçlanan şey esasen zararsız ve masum gemiler için milletlerarası hukuk tarafından tanınmış olan serbest ulaşım prensibinin arkasına suç işleyen gemilerin sığınabilmelerini engellemektir. Kıyı devletinin yetki alanı dahilindeki su alanlarında suç işledikten sonra açık denizlere çıkan teknelerin bu deniz alanında kovalanmasının sona erdirilmesi bunun cezalandırılmaksızın kaçmasına fırsat yaratmak olacaktır ki bundan kıyı devleti kadar, adaletin tecelli etmemesi sebebiyle milletlerarası toplum da zarar

5. Kesintisiz takip bir uçakla gerçekleştirildiğinde

a. Bu maddenin 1-3 paragraf hükümleri *mutatis mutandis* uygulanacaktır.

b. Durma emri veren uçağın kendisi tutuklamayı yapabilecek durumda değilse, takibi devralmak üzere çağırılmış olduğu kıyı devletine ait bir gemi ya da uçak olay yerine varıncaya kadar gemiyi etkili bir şekilde kendisi takip etmelidir. Uçağın kendisi veya ara vermeden takibe devam eden diğer uçak veya gemiler tarafından takip edilen geminin hem durması emredilmedikçe hem de kesintisiz şekilde takip edilmiş olmadıkça, geminin uçak tarafından bir suçlu veya suç zanlısı olarak sadece fark edilmiş olması açık denizde bir tutuklama yapmaya haklı kilmaya yetmez.

6. Bir devletin yetkisi içinde tutuklanan ve yetkili merciler önünde bir tetkik yapma amacıyla o devletin bir limanına refakat halinde götürülen bir geminin yolculuk esnasında zaruret dolayısıyla açık denizin bir bölümünden geçirilmesi münhasır sebebiyle serbest bırakılması talep edilemez.

7. Bir geminin kesintisiz takip hakkını kullanmayı haklı kilmayan şartlarda açık denizde durdurulmuş olduğu veya tutuklanmış olduğu durumlarda, bu işlem dolayısıyla gemiye verilmiş olabilecek herhangi bir kayıp veya zararı tazmin edilecektir.

3 TOLUNER S., *Milletlerarası Hukuk Dersleri*, (Devletin Yetkisi), Gözden Geçirilmiş 4. Bası, İstanbul, 1989, s. 302; Kesintisiz Takip hakkı ile ilgili ayrıntılı bir çalışma için bkz. POULANTZAS M. N., "The Right of Hot Pursuit Especially under the Geneva Convention on The High Seas" *Revue Hellénique de droit International*, 14th Year, 1981; POULANTZAS, *The Right of Hot Pursuit in International Law*, Leiden, 1969.

3a Bu yeni alanların bu hakkın kullanımı kapsamına dahil edilmesi Konferansın İkinci Komitesine yapılan iki resmi öneri ile gerçekleşmiştir. A/CONF. 62/C. 2/L. 66. Bu öneri Arjantin, Avustralya, Şili, Kolombiya, Meksika, Yeni Zelanda ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından sunulmuştur. Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, Vol: III, s. 235; İkinci öneri El Salvador tarafından sunulmuş olup sadece münhasır ekonomik bölgeye ilişkindir. Bunda kıta sahanlığı ve güvenlik bölgelerinden bahsedilmemektedir. Ibid. s. 255.

görecektir⁴. Kesintisiz takip hakkının kabul edilmemesi suçlu teknenin cezasız kalmasına sebebiyet verecek ve karasularında işlenen suçların çok büyük bölümünün cezalandırılmaması sebebiyle kıyı devletinin bu alan üzerinde yeterli etkinliği olamayacaktır⁵. Kesintisiz takip meselesi gelecekte kıyı devletlerinin daha ileri teknolojiye sahip olmaları ve kıyılarına bitişik suları daha iyi denetleyebilmeleri durumunda daha da önemli bir hale gelecektir. Böylelikle kıyı devleti yasal olamayan uyuşturucu trafiğini önleyebilecek, kıyı balıkçılık kaynaklarını bunların başka devletlere mensup gemiler tarafından işletilmesi ve kirletilmesine karşı koruyabilecektir. Teknoloji ilerledikçe suç işleyen tekneler özel gözlemci tekneler tarafından tespit edilerek, yakalama için özel olarak geliştirilmiş tekneler tarafından yakalanacaktır⁶. Kesintisiz takip hakkı açık denizlerde ulaştırmanın kesintisiz olması ile kıyı devletinin kanunlarının etkili bir şekilde uygulanabilmesi açısından gereklidir. Bu hakkın tanınması kıyı devletine kanunlarını daha etkili bir şekilde uygulama imkanı vermek suretiyle kamu düzeninin sağlanmasını ve milletlerarası uyuşmazlıkların da azalmasını sağlamaktadır⁷. Kıyı devletinin yetki alanı dahilindeki sularda işlenen suçlar açısından açık denizlerde bu suçu işleyenlerin takip edilebilmesinin bir diğer önemli sebebi de bu takibin kaçan gemi ile kovalanan gemi arasında genelde sürat açısından fazla bir fark olmamasındandır. Genelde deniz vasıtalarının süratleri birbirinden fazla farklıdır. Bu sebeple denizdeki kovalamaca olayda teknolojik yönden zayıf bulunan gelişmekte olan bir kıyı devleti sözkonusu olması durumunda yüzlerce mil sürebilmektedir. Dolayısıyla kıyı devletine, kaçan suçlu gemiyi açık denizlerde de takip imkanı verilmemesi durumunda neredeyse hiçbir teknenin yakalanarak

cezalandırılabilmesi imkanı olmayacaktır. Bu itibarla; daha önce yukarda da belirtildiği gibi bundan kıyı devleti kadar, tüm milletlerarası toplum zarar görecektir. Özellikle gelişmiş bir teknolojiye sahip olmayan kıyı devletlerinin hiçbir suçlu tekneyi yakalayabilme imkanı olmayacaktır. Bu itibarla yukardaki nedenlerle "kesintisiz takip hakkı" tüm devletler tarafından kabul edilmiş bir haktır.

Kesintisiz takip hakkının kullanılması açık denizlerdeki ulaştırma serbestisi ile çatışmakta olsa bile, bu hak sadece kıyı devletinin herhangi bir kuralının ihlal edildiğine inanılmasının sözkonusu olduğu durumda kullanılmaktadır. Kaldı ki; kesintisiz takip hakkı çok nadir başvuru bir yöntem olup, uzun vadede açık denizlerde ulaştırma serbestisi üzerinde herhangi bir önemli tehdit oluşturacak nitelikte değildir⁸. Ülkemizin üç tarafının denizlerle çevrili bir kıyı devleti olması ve yetkimize tabi bu deniz alanlarında kanun ve kurallarımızın etkin bir şekilde icrasını sağlamaktaki menfaatlerimiz bizim kesintisiz takip hakkının üzerinde özellikle durmamızı gerektirmektedir. Bu nedenle aşağıda konunun ayrıntıları milletlerarası hukuk çerçevesinde ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1- KIYI DEVLETİNİN YETKİSİNE TABİ DENİZ ALANLARINDA KENDİ KURALLARININ ETKİLİ BİR ŞEKİLDE UYGULANMASINI SAĞLAMAKTAKİ MENFAATLERİ

Kıyı devletlerinin kendi ülkelerine bitişik su alanlarında korunmuş belirli bazı menfaatleri vardır. Kıyı devleti iç sularında tam bir egemenliğe sahiptir. Bu alanda hukuki ve cezai kurallarının tümünü zorla yerine getirme hakkına sahiptir. Karasularında, zararsız geçiş hakkının kullanılması nedeniyle getirilen sınırlamalar dışında kıyı devletinin egemenliği tamdır. Ayrıca kıyı devleti bitişik bölgesinde kendi gümrük, maliye, muhaceret ve sağlıkla ilgili kurallarının ihlalini önlemek için kontrol icra etmek hakkına sahiptir. Bunun yanında

8 DOUGAL Mc & BURKE W., Public Order of The Oceans, 1987, s. 894.

4 ALLEN H. C., "Doctrine of Hot Pursuit: A Functional Interpretation Adaptable to Emerging Maritime Law Enforcement Technologies and Practises" Ocean Development and International Law, Vol: 20, No: 4, 1989, s. 309; BRITTIN B. H., International Law for Seagoing Officers, 5th Ed. Maryland, 1986, s. 91.

5 BRITTIN B. H., op. cit., s. 91.

6 BURKE C. W., LEGATSKİ R., WOODHEAD W., "National and International Law Enforcement in The Ocean" 1975, s. 131.

7 1 oc. cit.